

“EĞİTİMSİZLİĞİN YARATTIĞI SORUNLAR”

Araştırma Sorusu: Fakir Baykurt’un “Onuncu Köy” adlı eserinde “*toplumun eğitimsiz kalmasının yarattığı sorunlar*” nasıl işlenmiştir?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3563

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	3
2. EĞİTİMİN YARATTIĞI SORUNLAR.....	4
2.1. CEHALET VE BAĞNAZLIK.....	5
2.2. SÖMÜRÜ DÜZENİ.....	7
2.3. DİNİN YOZLAŞMASI.....	12
3. SONUÇ.....	16
4. KAYNAKÇA.....	18

Araştırma Sorusu: Fakir Baykurt’un “**Onuncu Köy**” adlı eserinde “*toplumun eğitimsiz kalmasının yarattığı sorunlar*” nasıl işlenmiştir?

1. GİRİŞ

Fakir Baykurt’un “**Onuncu Köy**” adlı yapıtında Anadolu’nun kırsal bölgelerindeki eğitimin toplumsal düzen içerisindeki yeri, önemi ve eğitim yetersizliğinin bu toplumsal düzende ortaya çıkardığı sorunlar ele alınmaktadır.

Yazar bu sorunları açığa çıkartmak için köy yaşantısından ve köy uzamından yararlanmıştır. “**Onuncu Köy**” farklı uzamlarda kurgulanmış bir romandır ancak yazar tarafından bu uzamlardan özellikle üçüne ağırlık verildiği görülmektedir. Bunlar kurmaca mekânlar olan; Damalı köyü, Ortaköy ve Yaşarköy’dür. Eser boyunca Fakir Baykurt bu üç köyün kendine has özelliklerini anlatmakla birlikte esas olarak üçünde de köy halkının eğitimsiz kalmış olmasının nedenleri ile bunun sonucunda ortaya çıkan sömürü düzenine dikkat çekmektedir.

Eserin ana figürü sözü edilen sömürü düzenine, cehalete karşı savaş açmış halkı ileriye taşımak isteyen bir aydındır. Eser boyunca bu karakterin adına hiç yer verilmemiş, odak figür gittiği üç köyde üç farklı isimle anılmıştır: “Öğretmen”, “Demirci” ve “Delâ”. Ana karakter öğretmen olarak başladığı yolculuğunu deli sıfatıyla sonlandırmıştır.

Eserde, toplumun doğru ya da yanlış ayırt etmeksizin içinde yer aldığı düzeni kayıtsız şartsız kabullenmesi vurgulanmış ve bu durum “eğitimsizlik” ile bağdaştırılarak eleştirilmiştir. Sözü edilen toplum ataerkil bir yapıya sahiptir, bu yapıda kadınlar arka plana atılmış, topluma herhangi bir katkıda bulunmaları engellenmiştir. Bunun sebebinin eğitimsizlik, çözümünün ise eğitim olduğu romanda dolaylı olarak anlatılmaktadır. Küçük köylerin zenginlerinden, başkent Ankara’ya kadar ulaşan bir siyasi baskı zinciri; din bilgileri kuşku duyulacak seviyede olan din adamları

tarafından uygulanan din baskısı ve yozlaşma yazarın romanda vurguladığı eğitimsizlikten kaynaklanan toplumsal sorunların en başında gelenleridir. Siyasi, ekonomik veya dinî güç sahibi kişiler cahil köy halkının zaaflarından ve bilgisizliğinden yararlanarak halkı sömürmektedir. Bu bağlamda, yapıtta kurgulanan toplumsal düzen içinde eğitimsizlikten kaynaklanan sorunları bu toplumsal düzenin şartlarını dikkate alarak incelemek ve değerlendirmek çalışmamın ana eksenini oluşturmaktadır.

2. EĞİTİMSİZLİĞİN YARATTIĞI SORUNLAR

Fakir Baykurt “**Onuncu Köy**” adlı yapıtında toplumun içinde bulunduğu dönemin şartlarına göre geri kalmışlığının yarattığı sorunlara dikkat çekmektedir. Yapıt incelendiğinde toplumun geri kalmışlığının doğurduğu sorunlar ve bu sorunların sebepleri üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar; toplumun cahilliği nedeni ile günlük hayatın bağnaz inanış çerçevesinde yaşanması; siyasi ya da ekonomik güç sahibi olan kişilerin halkı yönlendirmesi, sömürmesi ve “din adamı” olarak nitelendirilen kişilerin halkı yozlaşmaya sürüklemeleridir.

2.1. CEHALET VE BAĞNAZLIK

Fakir Baykurt’un, “**Onuncu Köy**” isimli eserinde eğitimsizliğin toplumda yarattığı sonuçlardan ilki köy halkının cahil kalmasıdır. Eğitimin ne olduğunu bilmeyen ve onu tanımayan halk, kişisel çıkarları ya da ahlaki görüşlerine uymadığı gerekçesiyle eğitimi reddetmektedir. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan eğitimsizlik ise genel olarak cehalete, ayrıntıya inerek incelendiğinde ise ataerkil toplum yapısının güçlenmesine ve kız çocukların eğitimsiz bırakılmasına neden olmaktadır.

İlk olarak, köylünün eğitimi reddetmesinin temelinde ataerkil toplum yapısının yattığı görülmektedir. Yapıttaki köy uzamında, erkek figürlerin etrafında dönen bir toplum düzeni

anlatılmıştır. Hayatın her alanında erkek üstündür, kadın erkeğin ihtiyaçlarını gidermek ve ona hizmet etmek için vardır. Bunun sonucunda da baba kendisine hizmet eden ve bir süre sonra da evlenip kocasına hizmet edecek kızını okutmaya gerek görmemektedir:

“Sen şimdi söz dinlesen, rahatın kimselerde olmaz! Müdür gibi yaşarsın köyde. Soban yanar. Odan süpürülür. Vardın mı, sıcak, temiz! Dersten çıkar, sedire uzanırsın. İyi bir kız ister sana. Hörü melek Gibi” (Baykurt,63)

Verilen alıntıda Muhtar, Öğretmen’e evlenmesini öğütlemektedir. Buna neden olarak da bir hayat arkadaşına sahip olmasından çok eve geldiğinde bulacağı sıcak yemekten, evin temizliğinden bahsetmektedir. Çünkü köy halkının bakış açısına göre kadının temel görevi erkeğini mutlu etmek ve ona bakmaktır. Kültürel ve ahlaki yapı nedeniyle kadının varoluş amacı ev işleri ile özdeşleşmiş, kadının bundan fazlasını yapmasına imkân tanınmamıştır. Bu bağlamda köy halkı kızlarını okula göndermeye ve bir de bunun için para harcamaya gerek görmemektedir.

Ataerkil toplum yapısının bir sonucu olarak yukarıda da bahsedildiği gibi köy halkına göre yalnızca erkek çocukların okutulmasını yeterlidir. Kız çocukların okutulmasına gerek olmadığı gibi kız çocukları erkek çocuklarla eşit kabiliyette de görülmemektedir. Köye gelen öğretmen bu algıyı yıkıp, kız çocuklarının da erkek çocukları kadar nitelikli olduklarını gösterebilmek için, kızlara tohum aşılamayayı öğretmiştir:

“Kızlara aşı belletmek istiyor! Kızlar aşı beller mi Ökkeş? Bellese bile, kızın yaptığı aşı tutar mı? Ama onun gayesi aşı değil! Gayesi, kızları ağaca çıkarıp... anlıyorsun... inip çıkarken kutularını seyretmek!” (Baykurt, 146)

Verilen alıntıda görülebileceği üzere, öğretmenin tohum aşılamayayı öğretme çabası köylülerin bir kısmı tarafından hoş görülmemiş, bunun arkasında art niyet aranmıştır. Fakat kız çocuklarına

eğitim vermekte öğretmenin amacı, her kişinin topluma katkı sağlayabilen bireyler haline gelmesidir.

Kızların okutulmaya gerek görülmemesi ve okuma kabiliyetine sahip olmamaları yönündeki ortak düşünceden başka köy halkının yerleşmiş bir ahlak anlayışı da mevcuttur. Köyün ahlak düzeninde kızların okula gönderilmesi ‘ayıp’ olarak karşılanmaktadır. Yapıtta adı geçen çoğu baba, kızlarının okula gidince erkeklerle konuşup grşeceğinin ve sonunda ailenin namusuna leke srleceğinin korkusunu yaşamaktadır:

“Asiye kuyuya varıp su çekmeye başladı. Elini ayağını yıkayacak. Salınıyor. Salındıka dş oynuyor. “Yok!” dedi Durana. “Bu yaşa gelmiş kıızı okula vermem! Damalı’nın dölleri eşşek kadar olmuştur. Onların arasına bu kıız yakışmaz!” (Baykurt, 10)

Yapıtın ana karakterlerinden biri olan Durana, köyün zenginlerinden ve aynı zamanda siyasi bağlantıları da güçlü bir kişidir. Ancak o da diğer köylüler gibi kıızını okutmasına gerek olmadığını, kıızının okula giderse kötü yola düşeceğini düşünmektedir.

Yapıt ayrıntılı bir biçimde incelendiğinde, köylünün eğitime karşı geliştirdiği olumsuz tutumunun yalnız kıız çocukların okutulmasıyla sınırlı olmadığı aynı zamanda eğitimin kendisine karşı da bu olumsuz tutumun var olduğu grlmektedir. Köy için eğitim yeni bir kavramdır ve köy halkı öğretmenin başlarına getirdiği bu “bela”yı hayatlarına almakta zorlanmaktadırlar. Köylülerin eğitimin önemini benimsemeleri kolay olmamıştır çünkü eğitimin günlük hayata dâhil edilmesi köy halkı için köklü bir değişimdir. Süregelen gelenek göreneklerin değiştiği, kadına söz hakkı tanınan bir düzen köylünün direnciyle karşılaşmıştır.

Eğitimin kendisi gibi eğitimli kişiler de köylüler tarafından ötekileştirilerek kibirli ve çokbilmiş bulunmaktadırlar: “Bilene bu iyi bir derstir! mr boyunca unutmaz.  gün okulda okumaylan

başım göğe değdi sanıyor! (Baykurt, 137) Alıntıda da görülebileceği üzere okumuş bireylerden alınmak istenen bir öç hissedilmekte ve kişilerin okumuş olması bir meziyetten çok hoş karşılanmayan bir durum olarak görölmektedir. Oysa Öğretmen mesleği gereği o bölgeyi dönemin koşullarına göre modernleştirmeye çalışmakta ancak bu davranışı köylünün onu ötekileştirmesi ile sonuçlanmaktadır.

Roman eğitimle hiç tanışmamış ya da yeni tanışan uzamlarda geçmektedir. Bu bölge insanların hayatlarına eğitimi tam olarak dâhil edememiş olmaları cahilliğın ve bağınazlığın kökleşmesine sebebiyet vermiştir. Yapıtta bahsi geçen köy insanların cahil olmaları toplumda kadınlara yeterince değeri verilmemesi ve yeniliklerin kabul edilememesi gibi sıkıntılara yol açmıştır. Kurmacada, cehaletin doğdurduğu ataerkil yapı yüzünden kadınlar arka plandadır ve tek görevleri kocalarına hizmet etmektir. Ataerkil yapı ile birlikte, kadını nesneleştiren bir ahlak anlayışı ortaya çıktığından, kız çocukları sözde namusun elden gitmemesi için okutulmamaktadırlar. Topluma yerleşmiş olan cehalet, daha fazla eğitimsizliği körüklemektedir. Eğitim kavramı köylülere yabancıdır, çünkü Öğretmen'in Damalı'ya gelişinden önce kimse onlara akıl yolunu göstermemiştir. Öğretmenin gelişi ise her yenilikte olduğu gibi dirençle karşılanmış hem öğretmen hem de onun temsil ettiği modern yaşam biçimi, temelde "eğitim" algısı köylü tarafından benimsenmesi kolay olmayan durumlar şeklinde okura yansıtılmıştır.

2.2. SÖMÜRÜ DÜZENİ

Fakir Baykurt, "Onuncu Köy" isimli eserinde eğitimsizliğin bir diğeri sonucu olarak köyde baş gösteren sömürü düzenine değinmektedir. Yapıtta köy halkı siyasi, dinî ve ekonomik otoriteler tarafından baskılanmakta ve karşı koyamadıkları bir şekilde sömürölmektedir.

Eserde Durana karakteri ve onun çevresindekiler, öğretmenin sunduğu eğitimi benimsememekte ve eğitimin önünü kesmek istemektedir. Bunun nedeni incelendiğinde başta Durana olmak üzere bu karakterlerin özellikle kız çocukların eğitim görmesinden herhangi bir menfaat sağlayamamaları aksine bu durumun kendi menfaatleri ile çatışma içinde olduğu görülür. Bu çıkar çatışması yapıtta en net şekilde Durana karakteri üzerinden işlenmiştir. Durana köyün en varlıklı kimselerindendir ve siyasi bağlantılarının olması onu köyün önde gelenlerinden biri haline getirmektedir. Köy halkı için Durana'nın söylediği her kelime önem taşımaktadır çünkü elindeki siyasi ve ekonomik gücü kullanarak halkın yaşamını etkileyebilecek güce sahiptir. Durana aynı zamanda köyde onunla aynı düşünceleri paylaşan kişilerin sesi, lideridir.

Durana öğretmenin verdiği eğitimin, köyde sürdüğü hayata ters düşmeye başladığını fark ettiği anda köy halkını öğretmene karşı kışkırtmaya çalışmıştır. Öyle ki öğretmenin yaptığı ve aslında köyü ileri götürmeye yönelik atılımları köylüye kötü bir şeymiş gibi göstermiştir:

“Öğretmen deye bir deliyi başımıza zabun ettiniz! Dölleri şebek gibi ağaçların başına çıkartıyor. Köyün her işine burnunu sokuyor. Milletin arasını bozuyor. Yetişkin kızları okula yazıyorum deye bize takaze ediyor. Namaz niyaz bilmiyor.” (Baykurt, 155).

Alıntıda da açıkça görüldüğü üzere Durana insanları yönlendirmek için pek çok kişinin zayıf noktası olan ahlak ve din olgusunu da kullanmaktadır. Bunun sonucunda ise Durana başarılı olmuş, öğretmeni Damalı'dan sürdürmüştür.

Durana'nın bu tutumunun arkasında yatan asıl sebep köy halkının eğitim aldıkça kendisinin sözünü dinlemeyeceğini, köy içindeki otoritesinin sarsılacağını sezmesidir. Durana sahip olduğu sömürüye dayalı düzeni ve hali hazırda var olan kendi yaşam kalitesini sürdürebilmek için köy halkının eğitim

almasının önüne geçmek istemektedir. Bu sebeple kendi fikirleriyle ters düşen bir öğretmenin köydeki varlığını sürdürmesini istememiş, vakit kaybetmeden halkı Öğretmen’e karşı kışkırtmıştır.

Bu durumun tabanında yatan neden eğitimsizliktir. Köyün eğitim görmemiş büyükleri yeni neslin eğitim görmesini ve düzenlerinin değişmesini istememektedir. Eğitimin varlığı güçlülerin yarattığı sömürü düzenini zayıflatmaktadır.

Kurmacanın devamında Damalı’dan sürülen Öğretmen, yaşadığı haksızlığı kendine yediremediğinden atanacağı herhangi başka bir köyde çalışmayı reddetmiştir. İdealist karakteri nedeniyle öğretmenliği bırakıp demircilik zanaatını öğrenmiş ve yazar karaktere bu noktadan sonra ‘Öğretmen’ değil, “Demirci” diye hitap etmeye başlamıştır.

Odak figür Demirci olarak Ortaköy’e yerleştikten sonra yerli halk ile zaman geçirip o bölgenin düzenini öğrenmiştir. Ortaköy’de köylüler gelirlerinin çok büyük kısmını “beyler” olarak adlandırılan kişilere vermektedir. Bu beyler ellerinde tapu dahi bulundurmayan ancak o yörenin toprağının dedelerinden kendine geçtiği iddia eden kimselerdir. Ortaköy’ün toplum düzeni bir sömürü piramidini andırır. Elleri ekonomik, siyasi ya da dinî güç bulunduran kimseler piramidin zirvesini oluştururken; köylüler tabanı oluşturur. Ortaköy’ün halkı tarlaları ekip, biçip, gereken tüm emeği gösterirken; hasadı “beyler” sahiplenir.

Köylüler ise içine doğdukları bu sömürü düzenine seslerini çıkaramamaktadırlar çünkü onlara doğru yolu gösterecek birisi yoktur ve dertlerini dinleyecek kimseyi o zamana dek bulamamışlardır. Üstüne üstlük hükümetin de “beyler”in yanında olduğunu düşünmektedirler:

“Ne bileyim? Babalarımızdan hep böyle duyarız. Bizim elimizden bir şey gelmez. Bizim hiçbir yerde adımız okunmaz. Biz hükümete varsak, lafımızı anlatamayız. Onların

avukatları var. Onlardan amiren mamiren var; âlim var. Bizi kim sayar, kim dinler?”

(Baykurt, 229)

Köylüler, yaşadıkları uzamın şartları gereği eğitimden uzak kalmışlar ve cehalet onları güçsüz bırakmıştır. Bu cahil halk hükümet tarafından ciddiye alınmamaktadır. Sınıflı toplum yapısının ezilen bölümünde oldukları için onların yardım çığlıkları, yüksek mevkiler tarafından görmezden gelinmektedir. Yapıttan verilen alıntı, halkın, kendileri üstünde, kurulmuş olan baskıya etkili bir şekilde direnemediklerini ve bu sisteme boyun eğdiklerini kanıtlar niteliktedir.

Romanda bahsedilen sömürü düzeninin bir diğer özelliği ise özellikle siyasi güç sahibi olan insanların, toplumu memnun edecek ufak jestler ile yaptıkları yolsuzlukları kapatma çabalarıdır. Bu kişiler toplumun genel refahını düşünmeksizin kendi menfaatlerine öncelik verdiklerinden halkı sömürmekte ve bu sömürünün göze batmaması amacıyla da halkın gözünü boyayacak hareketlerde bulunmaktadırlar. Bu göz boyama anlayışı kimi zaman köye cami yaptırmak iken kimi zaman da köylüye küçük maddi yardımlar bulunmak şeklinde gerçekleşir:

“Büyük bir apartman yaptırıp hane hane kiraya vermiş; parayı nerden bulmuş? Bulur babam! Niye çekemiyorsun? Sana da cami yaptırıyor ya! Sana da süttozu, sabun dağıtıyor ya! Taki Bey’in yüksekliğini niye çekemiyorsun? Kıskanma ki, Allah sana da versin!”

(Baykurt, 148)

Eserin çeşitli noktalarında, siyasi bağlantıları bulunan kişilerin yasal sayılamayacak yollarla zenginleştiğinden bahsedilmektedir. Yazar bu noktada özellikle cami inşaatından söz etmiş, dinin göz boyamak için kullanıldığına dikkat çekmiştir. Din, Anadolu halkının dayanak noktalarından bir tanesidir ve bunun farkında olan köyün ileri gelenleri halkın bu yönelimini kendi menfaatleri için kullanmaktadırlar. Cami inşaatı ve halka sunulan benzeri olanaklar siyasi kişilerin

zenginleşmelerini saklamak için kullandıkları bir paravandan farksızdır. Yazarın burada dikkat çekmek istediği nokta halkın güç sahibi kişiler tarafından bilerek eğitimsiz bırakılarak kurdukları sömürü düzeninin devamlılığının daha kolay sağlandığıdır. Halk, cahil bırakılarak bir anlamda köylünün gözünün açılmasının önüne geçilmekte böylelikle köy insanı kolayca kandırılmaktadır. Bunun sonunda da devletin esas olarak gerçekleştirmesinin zorunlu olduğu işler bir lütuf haline gelmekte ve halk siyasi kimliklere gereğinden fazla hürmet göstermektedir.

Eserde değinilen bir başka nokta ise bahsedilen uzamlarda siyasi üstünlük sağlayabilecek durumda olan kişinin, o iş için gereken özelliklere sahip olup olmadığına bakılmaksızın yalnızca konumunun dikkate alınmasıdır. Bunun sonucunda güç sahibi kişiler yaşadıkları uzamda tek erk haline gelmişlerdir. Siyasi güç sahibi kişilerin gücünün sınırını bilmeyen köylüler de bu durumu kabullenmektedir. Onların normali artık bu durum olduğundan, sahip olunan gücün yanlış kullanılmasına kimse sesini çıkartmamaktadır.

Eserde Durana, “*Yonis Bey*” olarak hitap edilen ve Ankara ile bağlantıları olan kişi tarafından köy parti başkanı yapılmıştır. Bunun nedeni Yonis Bey’in, Durana’nın köylüyü etkileyebilecek bir kimse olduğunun farkında olmasıdır. Durana ise gücü eline geçirdiği anda, bunu kötü bir şekilde kullanmaya başlamış ve baskıcı bir tutum izlemiştir: “*Bu köyün parti başkanı oldum avratlar! Bundan beri kılıcımın önü de keser, ardı da! Köylüye uyarak aksilik çıkartalım demeyin evin içinde*” (Baykurt, 153)

Eserde daha şaşırtıcı olan nokta ise ne Yonis Bey ne de Durana’nın okuma yazma bilmemesidir. Bu kişilerin sözü edilen konumda olmalarının tek sebebi üyesi oldukları siyasi partinin oylarını arttırmaktır. Kazandıkları oyları arttırmak için köyde sözü geçen kimsenin yetki sahibi olması şarttır. Bu duruma geniş bir çerçeveden bakıldığında karşımıza yine eğitim çıkar. Eğitimin olmadığı yerde halk kendi siyasi liderini seçemez, gücü elinde barındıranların kölesi haline gelir.

Yazar yapıtta başta ekonomik, siyasi ve dinî olmak üzere pek çok farklı dala ayrılabilen bir sömürü düzenini vurgulamıştır. Bu düzen sayesinde toplumda bahsi geçen alanlarda güç sahibi olan kimseler, eğitimsiz köylü halkı yönlendirerek yönetim gücü, ekonomik kazanç veya dinî otorite sağlamıştır. Köylülerin bu şekilde yönlendirilebilmesinin temelinde yatan sebep eğitimsizliktir. Köylüler bu sömürü düzenin içine doğmuşlar ve bu andan itibaren bir piramidin alt basamaklarında bulunduklarından içinde yer aldıkları durumu kanıksamışlardır. Odak figür Ortaköy'e gelmeden önce, hiç kimse köylülere içinde bulundukları düzenin dışında bir hayat olabileceğini anlatmamıştır, köylülere kimse yön göstermemiştir. Bu durumda da köylü içinde yer aldığı yaşam şeklini tek ve tartışmasız gerek olarak kabul eder.

2.3. DİNİN YOZLAŞMASI

Fakir Baykurt'un "**Onuncu Köy**" isimli eserinde, toplumun eğitimsiz kalmasının yol açtığı sorunlardan biri de dinin yanlış yorumlanması, uygulanması ve bir sömürü yöntemi olarak kullanılmasıdır. Romanda, din bilgini olarak tanıtılan kimseler uydurma bilgiler ile halkın kafasını doldurmakta ve insanların dinî zaafılarını kullanarak onları yönlendirmektedir.

Yapıtta din adamlarının köy insanının üzerindeki etkisi net bir biçimde gözlemlenebilmektedir. Yazar, romanın Damalı'da geçen bölümlerinde bu konuya arka planda değinirken eserin Yaşarköy'de geçen son kısımlarında dinî sömürüyü oldukça açık bir biçimde vurgulamıştır. Fakir Baykurt'un din olgusunun üzerinde durmasının sebebi; dinî sömürünün toplumun eğitimsiz kalmasının doğurduğu sonuçlardan ve cehaletin sürekliliğine neden olan etkenlerinden biri olmasıdır.

Romanda yaratılan gerçeklikte yazar köy insanı için dinin vazgeçilmez bir olgu olduğunun altını sıklıkla çizmiştir. Bu gerçeklikte ibadetler günlük hayatın bir parçasıdır ve bu etkinliklere

katılmayanlar köylüler tarafından dinsiz olarak ilan edilir: *“Doğru dürüst Cuma’lara bile gelmiyor! Namaz düşünmeyen adam ne düşünür? Fitnelik, fesatlık! Dahi komonistlik düşünür! Öyle değil mi İhtiyar, cevap ver bana; başka ne düşünür?...”* (Baykurt, 87). Bu sözler okumayazma dahi bilmeyen Durana figürü tarafından Öğretmen için sarf edilmiştir. Öğretmen cuma namazına katılmadığı için köyde dinsiz ilan edilmiş, *“komonist”* olarak nitelendirilmiştir. Bu adlandırmanın dönemin şartlarında taşıdığı anlam göz önünde bulundurulacak olunursa öğretmenin toplum içinde ötekileştirildiği net bir şekilde anlaşılabılır. Komünizm kavramının ne olduğunu bile bilmeyen köylüler, siyasi otoritelerce komünistler düşmanlaştırıldığı ve ötekileştirildiği için, bu kavramı günlük yaşantılarında olumsuz bir şekilde kullanmaya başlamışlardır.

Romanda kurgulanan toplumun din olgusu ile ilgili temel sorunlarından birisi, dinin yanlış anlatılması ve yanlış anlaşılmasıdır. Din eğitiminin eksikliği kendisini din adamı olarak tanıtan bazı kişilerin hurafe yaymalarına ve İslamiyet’in gerçekte temsil ettiği değerlerden uzak bir şekilde anlatılmasına, anlaşılmasına neden olmuştur:

“Bağlama da günahtır! Perde tertibatı olan çalgıların hepsi günah! Hazreti Peygamber zamanında ibretnüma bir öykü: Hazreti Peygamber’imiz, bir mezarlıktan geçiyormuş. Bir kabirden kulağına acı sesler gelmeye başlamış. Efendimiz varıp, “Açıl ya kabir!” demiş; kabir açılmış. Bakmış ki bir adam, gözlerinden yaş dökerek ağlıyor. Göğsü bağırı kızıl kan içinde... Uzun pançalı bir kedi, durmadan bağırını deşiyor. “Bu nedir?” deyip sorduğunda adam dile gelmiş: “Yalan dünyada oğlum bağlama çalıyor. Alıp dingırdatmaya başladı mı, kedi bağırını deşmeye başlıyor!” (Baykurt, 110)

Romadaki toplumsal yapılanmada eğitimli kişi sayısının çok düşük olmasından dolayı, dinî bilgiler genellikle dilden dile aktarılmaktadır. Alıntıdan anlaşılabileceği üzere mollaların İslami bilgilerinin bile insanlara yol göstermek için yeterli olduğu söylenemez.

Verilen alıntıda “Molla Ali” olarak tanıtılan kimse, bir düğünde çevresindekilere dinî bilgilerini aktarmaktadır. Anlattığı hikâye hem İslamiyet’le bağdaşmamakta hem de sanatın gelişmesini engellemekten başka hiçbir amaca hizmet etmemektedir. Din eğitiminin yoksunluğu Molla Ali gibi, uydurma din bilgileriyle toplumu yanlış yönlendiren kişilerin çoğalmasına sebep olmaktadır. Kurmacada, Fakir Baykurt tarafından bu hikâyelere inanan kişilerin de olduğuna dikkat çekilmektedir. Bir başka deyişle halk kötü niyetli kişilerin yönlendirmesine oldukça açıktır ve hikâyelerin gerçekliğini sorgulamamaktadır.

Eserde konu edilen gerçeklikte yanlış bilgileri ve hurafelerin yayılması, toplumda bir çatışma yaratmaktadır. Öğretmen gibi tahsil görmüş kimseler, İslam’ın gerçek ilke ve ahlaki değerlerini bildikleri için eğitimsiz halk ile görüş ayrılığına düşmekte halk da bu kimseleri din yoksunu olarak gördüğü için eğitimli insanları ötekileştirmektedir; *“Efendimiz’in düğününde kemaneyle kaval çalınmış... Gülmenin, eğlenmenin sevabı yoktur... Esas olan ibadet... Bağlama çalmak günahtır... Gözel sevmek günahtır... Açıl ya kabir!”* (Baykurt, 115). Verilen alıntı öğretmenin din adamlarının verdiği öğütlerden yakınmasını aktarır. Alıntının gösterdiği üzere insanlar sanatsal bir etkinlikten “günah” olduğu gerekçesiyle uzak durup ibadete yönlendirilmektedir. Din adamları bu çeşit önerilerde bulunmaktadır çünkü kişisel çıkarları bunu gerektirmektedir ve kutsal kitapta yazanları bilmeden kulaktan dolma bilgileri halka aktarmaktadırlar. Bunun gibi yönelimler halkın iyi niyetini suistimal etmekle kalmayıp aynı zamanda toplumda sanatın yaygınlaşmasını ve gelişmesini engellemektedir.

Ortaköy’den hayatının tehdit edildiği gerekçesi ile kaçmak zorunda kalan odak figür, kendini “*Yaşarköy*” diye anılan bir uzamda bulmuştur. Yaşarköy’ün diğer köylerden farkı insanının dış görünüşüdür, bu köyde herkesin kulağında, gözlerinde ya da vücudunun herhangi bir noktasında oyuklar vardır. Oyukların sebebi, yılın belli zamanlarında gökten inip köylüleri gagalayan kuşların saldırılarıdır. Köylüler, kuşları öldürmez ya da onlardan kaçmaz bunun aksine bir alanda sabit durup teslim olurlar çünkü köyün imamı kuşlara karşı çıkmanın büyük kötülöklere yol açacağını söylemekte ve halk da bu masala inanmaktadır:

““*Hayret valla!... Ulan tutun öldürün!*”

“*Haha!...*” dedi Memiş. “*Gökyüzünden gelen kuşlara dokunmak kolay görünüyor sana!...*”

“*Dokunsanız ne olur peki?*”

“*Tövbe de, tövbe! Çarpulursun!...*”

“*Derdinizi anlar gibiyim: Okulunuz yok sizin!*”

“*Camümüz var!*”

“*Kara sakal bir de imamınız varsa, tamam!...*”

“*Evet... ”*” (Baykurt, 318)

Alıntıda iletildiği üzere, okul eğitimi Yaşarköy’e daha ulaşmamış, dolayısıyla bölge halkı eğitimsiz ve cahil kalmıştır. Eğitimin eksikliği bölgede bir takım hurafelerin yayılmasına ortam hazırlamıştır: “*Okulunuz yok sizin*” yorumuna “*Camümüz var!*” diye yanıt verilmesi köy halkının dine sığındıklarını ve doğru ile yanlış arasındaki ayrım için imamlarına danıştıklarını gösterir.

Romanda kurgulanan toplumsal yapılanmada eğitimin yoksunluğu bir çaresizlik ortamı yaratmıştır. Köylüler, kuşların onlara saldırmasından hoşnutsuz olsalar bile imam onlara bu durumun olağan olduğunu anlattığı ve köylü imama sorgusuz sualsiz inandığı için ona karşı

gelmezler: “*Taş oluruz Delâ, taaaaaş!... Dokanır dokanmaz taş oluruz! Elimizde ufacık bir çare olsa, yıllardır bu zulmü bu zikketi çeker miydik hiç?*” (Baykurt, 327). Köylüler imamın söylediklerini sorgulamazlar, mutlak kabul ederler. Ancak yapıtta bu durum her sene köylünün canına zarar gelmesiyle sonuçlanmaktadır. Dini açıklamalarla korkutulan eğitimsiz halk, onları yönlendirebileceğine inandıkları tek kişi imam olduğu için bu durumun karşısında hiçbir şey yapamamaktadır.

Kurmacada yer alan toplum için din vazgeçilemeyen, önemli bir olgudur. Hiçbir resmi din eğitimi olmayan kişiler dini kullanmakta, hurafe ve uydurma hikâyeler yayarak halkı kendi kişisel menfaatleri doğrultusunda yönlendirmektedir. Diğer yanda ise odak figür gibi toplumu eğitmeye çalışan kişiler, dinle yeterli bağları olmadığı gerekçesiyle ötekileştirilmektedir. Cahil bir imamın kendisinin de zamanla inandığı yalanlar doğrultusunda koca bir köyün hayatı, köy halkı eğitimsiz olduğu için imamın kurguladığı masal etrafında kurulmuştur.

3. SONUÇ:

Bu çalışmada, Fakir Baykurt’un “**Onuncu Köy**” isimli romanından yola çıkarak eğitimsizliğin bir toplumsal yapılanmada yol açabileceği sorunlar irdelenmiş, değerlendirmede “Öğretmen, Demirci ve Deli (Delâ)” olmak üzere üç farklı isim ve sıfatla anılan odak figürün cehalete karşı açtığı savaşın süreç boyunca nasıl ilerlediği incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda yapıtta konu edilen eğitim eksikliğinin topluma etkisinin “*toplumun köklerine yerleşmiş cehalet, sömürü düzeni ve dinin yanlış algılanıp yayılması*” olmak üzere üç ana başlık altında değerlendirilebileceği gözlemlenmiştir.

Yapılan inceleme göstermiştir ki kurmacada ele alınan toplum, eğitimden yoksun olduğu için cahil kalmış. Köylülerin cahilliği, bağnaz olmalarına ve yeniliklere kapalılığa neden olmuştur. Eğitimin

eksikliği aynı zamanda toplumdaki ataerkil yapının güçlenmesine yol açmış ve kadınların toplum yapısında geri plana atılmasına sebep olmuştur. Odak figür bulunduğu her köyde çeşitli konularda onları bilimsel ve ekonomik açıdan ileriye taşıyacak öneriler sunmuş olsa da köy halkı öğretmenin sunduğu önerileri anlamsız, içi boş gerekçelerle reddetmiştir. İncelemeler sonunda halkın cahil olmasının ataerkil yapının güçlenmesine sebep olduğu ve halkın yenilikleri reddetmesinin arkasında yatan asıl nedenin köylülerin çağdaşlaşmanın önemini kavrayamaması olduğu saptanmıştır.

“Onuncu Köy” üzerine yapılan değerlendirmeler sonucunda, eğitimsizliğin, toplumun her alanına yayılmış ekonomik, siyasi ve dinî sömürü düzenlerinin ortaya çıkmasına yol açtığı gözlemlenmiştir. Bahsi geçen sömürü düzenleri, güç sahibi kimselerin halkı kişisel menfaatlerine göre yönlendirmelerine neden olmuş, siyasi bağlantıları olan kimliklerin bu bağlantıları kullanarak bölgesel yönetimde ipleri ellerinde bulundurmalarına ortam sağlamıştır. Atalarından kendilerine miras kaldığı gerekçesi ile toprak sahibi olduklarını iddia eden kişiler, hiç emek göstermeden köylülerin harmanlarının büyük bir kısmına el koymuşlar, bununla birlikte, dinî otoritesi bulunan kimseler söylediklerinin herhangi bir dayanağı olmasa bile toplumun dine verdiği değeri kullanarak halkı kişisel isteklerince yönlendirebilmişlerdir.

Bu çalışma sonucunda anlaşılmıştır ki köylüler, içinde yer aldıkları uzamdan ötesini görmedikleri ve kimse onları yönlendirmediği için, üzerlerine kurulan her türlü sömürü düzenini çaresizce kabullenmişlerdir. Romanda konu edilen gerçeklikte din, toplumun günlük hayatında önemli bir yere sahiptir. Dinin toplumsal yapılanmada yüksek önem taşımasının sebebi, bilgi ve ruhanî yönlendirme için tek kaynak olarak görülmesidir. Köylüler okuma yazma bilmedikleri için onlara dini kurallarını ve dini yaşam algısını sadece din adamları iletebilmektedir. Fakat onların bu konuda aldıkları bir eğitim bulunmamaktadır. Köylünün eğitimsiz olması, kendini din adamı olarak tanıtan

kişilerin söylemlerini sorgulamadan kabul etmelerine ve kolayca ynlendirilebilmelerine sebep olmuş, bu durum da halkı sömürü ve cehalete daha çok yakınlaştırmıştır.

Odak figür Olimpos tanrılarının kralı Zeus'tan ateşi alan Promete gibi halkı bilgiyle aydınlatmak istemiş ancak yıllardır karanlık içinde kalan toplumdaki bu çabasına yönelik en ufak bir ışık bile alamamıştır. Yapıtın odak figürü ile Promete farksızdır, her ikisi de toplumu eğitmek istemiş ve önlerine ne kadar engel çıksa dahi yılmamışlardır. **“Onuncu Köy”**de bir aydının toplumu eğitmek için çıktığı serüven boyunca karşılaştığı toplumsal sorunlar anlatılmış ve bu sorunlar tez çalışmasında eğitim odaklı bir bakış açısına göre incelenmiştir. Bu alışma sonucunda ortaya konulan; cehaletin yarattığı ataerkil yapı, sömürü düzenleri (ekonomik, siyasi ve dini) ve dinin yanlış yorumlanması gibi sorunlar, yazar tarafından yapıtta ayrıntılı bir biçimde işlendiği için sözü edilen bütün bu ara başlıklardan her biri yeni araştırma konularına olanak verebilir.

4. KAYNAKÇA:

Baykurt, Fakir. *Onuncu Köy*. İstanbul: Literatür Yayınları, 2013.